

‘Toc de queda’

Jordi Sedó

Lingüista i escriptor
www.escriptors.cat/autors/jordisedo

No sé si hi ha res que no s’hagi dit, des del punt de vista lingüístic, sobre l’expressió ‘toc de queda’ aplicada a això de no poder sortir de casa entre les 10 del vespre i les 6 de matí. De fet, ja havia decidit no parlar-ne perquè tothom ha expressat la seva opinió sobre el particular, però, com que m’han demanat que jo també hi digui la meua, ho faig ben de gust a través d’aquest article.

La primera cosa que hem de saber és que la queda és un toc de campana que indica que és hora d’anar a sopar i a dormir. La paraula té el mateix ètim que la paraula ‘quiet’ o ‘quietud’ i no va més enllà. Ara bé, el ‘toc de queda’, tal com recull el diccionari normatiu de l’Institut d’Estudis Catalans, és un terme exclusivament militar. A més, no es limita a indicar que és hora d’anar a sopar i a dormir com fa la queda, sinó que prohibeix la lliure circulació pels carrers durant un determinat lapse, normalment, en hores nocturnes durant un estat de guerra o de setge.

‘Confinament nocturn’ és una expressió moderna que ho té tot a favor seu per a triomfar entre els catalanoparlants perquè no és estranya

El que ens ha dictat el govern en virtut de l’estat d’alarma no és una cosa ni és l’altra. Ni ens volen dir que, a les 10 és hora d’anar a sopar i a dormir, ni hi ha cap militar que ens prohibeixi circular fins a les 6. En aquest sentit, doncs, ni ‘queda’ ni ‘toc de queda’ serien aplicables a la nostra situació perquè es tracta d’un govern format per civils que pren una decisió sobre la capacitat de circular dels ciutadans.

S’ha parlat a bastament de les expressions ‘cobrefoc’ i ‘seny del lladre’, aquesta darrera fent servir

JAUME VILARRUPLA (1952) / MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA (MNAC)

‘seny’ no pas com a capacitat de raonar sinó com a sinònim de ‘senyal’. El mot ‘cobrefoc’, que ni tan sols recull el nostre diccionari normatiu, s’hauria fet servir a l’Europa de l’edat mitjana (en francès, *couvre-feu*; italià, *coprifuoco*; occità, *cuprifuòc*; anglès, *curfew*, per adaptació fonètica; etc.) per indicar el moment en què era preceptiu apagar tots els focs (fogueres, llars de foc, torxes, etc.) per tal d’evitar possibles incendis, en una època en què la majoria de les cases eren de fusta. La paraula ‘cobrefoc’ s’ha trobat en documents en català dels segles XV i XVI, sobretot a la Catalunya del Nord, però, a partir de 1714, als territoris de parla catalana de l’avui Estat espanyol, per influència de la presència militar espanyola, es va anar imposant

l’expressió ‘toc de queda’, que hauríem de considerar un hispanisme que queda reservat exclusivament a una restricció de la mobilitat dictada des de l’àmbit militar.

L’expressió ‘seny del lladre’, també usada a Catalunya durant l’edat mitjana, correspon a un toc de campana que marcava l’inici d’un lapse nocturn durant el qual no es podia circular per tal d’evitar que els lladres campessin lliurement, i tot aquell que era enxampat pel carrer era considerat un lladre i, per tant, detingut.

Ja es veu, doncs, que per diferents raons, cap de les tres expressions ‘toc de queda’, ‘cobrefoc’ i ‘seny del lladre’ no són adequades per a referir-nos a la situació actual del país. La primera, perquè ens remet a l’àmbit militar i les altres dues, perquè corresponen a situacions difícilment equiparables a l’actual, però, sobretot, perquè ja no estan actives en l’imaginari col·lectiu entre els catalanoparlants i han perdut tota la força comunicativa que poden haver tingut en una altra època.

Els mitjans, per evitar ‘toc de queda’, no s’han d’entestar a voler recuperar formes antigues que no s’adiuen amb la manera actual de parlar

Vist tot això, doncs, em fa l’efecte que no hi ha dubte que l’expressió que més hi escau és la que va fer servir el conseller Miquel Sàmper, ‘confinament nocturn’, que té l’avantatge de no tenir els ressos d’antigor de ‘cobrefoc’ i ‘seny del lladre’ i, a més, descriu perfectament la situació a què ens volem referir. I, sobretot, és una expressió moderna que ho té tot a favor seu per a triomfar entre els catalanoparlants perquè no és estranya a oïdes d’un parlant actual. Ara, només cal que els mitjans de comunicació, per evitar ‘toc de queda’, no s’entestin a voler recuperar formes antigues que, tot i ser genuïnament catalanes i, per tant, molt respectables, no s’adiuen amb la manera actual de parlar. Si ho fan, sembraran desconcert entre els parlants, que, si observen que no hi ha un acord general en una única forma, acabaran decantant-se pel ‘toc de queda’ que han fet servir tota la vida. ‘Cobrefoc’ i ‘seny del lladre’ em semblen expressions tan respectables com irrecuperables per a la llengua quotidiana.

Si tens un bar o restaurant i fas menjar per emportar, anuncia't GRATUÏTAMENT a EL 9 NOU.CAT

Publica el teu anunci a classificats.el9nou.cat

EL 9 NOU
sempre al teu costat